

Савчук Г.О.

викладач,

Івано-Франківський національний медичний університет

ЕКВІВАЛЕНТНІ СИНОНІМІЧНІ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТИ У ФУНКЦІЇ СЛОВОТВОРЧИХ ЗАСОБІВ (НА МАТЕРІАЛІ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ)

Сучасна медична термінологія – поняття комплексне, до її складу входить кілька сотень тисяч слів і стійких словосполучень, які складають термінологічну базу цілого ряду медико-біологічних дисциплін. Це природно сформована терміносистема, яка має багатовікову традицію. Характерна її особливість – використання латинської та грецької мов для утворення термінів. Однак у ній зустрічаються і терміни арабського, італійського, німецького, англійського і французького походження [1, с. 111].

Синонімія – семантичне явище, яке вважають в лексиці однією з найважливіших системотвірних категорій. Ідеальний термін має бути однозначним і не мати синонімів. Але позбутися цілком неоднозначності в термінології неможливо, особливо це стосується медичної термінології, яка досягла найбільшого ступеня інтернаціоналізації у порівнянні з термінологією інших галузей завдяки впливу двох класичних мов світу – давньогрецької і латинської [2, с. 105].

У нашій роботі ми досліджуємо еквівалентні синонімічні терміноелементи на матеріалі латинських назв фобій. Фобіями (від гр. φόβος – страх, хворобливий страх) називають ірраціональний, інтенсивний і постійний страх, виникаючий від певних ситуацій, дій, речей, тварин або людей. Основним симптомом цього розладу є надмірне і необґрунтоване бажання уникнути подразника, що відлякує. Назви фобій складаються з кінцевого терміноелемента -phobia і назви подразника, яка як правило також є іменником, прикметником, дієсловом, а в окремих випадках і числівником грецького походження. Однак це правило подекуди порушується і у функції назви подразника виступає слово латинського чи іншомовного походження. На сьогоднішній день відомо близько 530 назв фобій.

На лексико-семантичному рівні синонімічні терміни залежно від тотожності або відмінності ознак у мотивації поділяються на еквівалентні й інтерпретаційні. До першого типу належать синоніми, у звукових комплексах яких відтворена одна мотивувальна ознака, зафіксована різними кореневими або словотворчими елементами з однаковим чи близьким значенням. Загалом синоніми еквівалентного типу не викликають особливих труднощів щодо упорядкування медичної термінології, оскільки вони не мають таких семантичних відмінностей, які давали б підстави сумніватися в тотожності вираженого ними поняття [3, с. 164-165].

Слід зазначити, що самі назви фобій, утворені з синонімічних терміноелементів, не завжди можна вважати еквівалентними синонімами, оскільки часто значення цих термінів дещо відрізняється.

Найбільшу групу складають фобії із синонімічною першою частиною – дублетними терміноелементами грецького походження, наприклад, Oikophobia (боязнь повернення додому, в сім'ю після виписки з психіатричної лікарні) та Domatophobia (сильний страх перед будинками). Перший термін утворений від гр. οἶκος – *о дім, будинок*, термін Domatophobia складається з синонімічного терміноелементу δόμος *о*.

Розглянемо наступні приклади: синонімічні терміни Kopiorphobia та Amathophobia – боязнь пилу, перший термін походить від грецького іменника κομία ή – *пил, порох* друга назва утворена від еквівалентного синоніма ἄμαθος ή – *пісок, порох*. Терміни Trichophobia та Chaetophobia називають хворобливу боязнь волосся, обидва терміни утворені від грецьких іменників, перший – від іменника θρίξ, τριχός ή – *волосся*, другий – від іменника χαίτη ή – *волосся на голові*. За цим зразком утворені і терміни Scotophobia (від гр. σκότος ό – *темрява*) та Achluophobia (від гр. ἀχλύς, ύος ή – *темрява*) на позначення страху перед темрявою.

До наступного типу ми відносимо терміни із синонімічною першою частиною – дублетними терміноелементами грецького та латинського походження: Nebulaphobia (від. лат. nebula, ae f – *туман*) та Nomicliphobia (від гр. ομίχλη ή – *туман*) – боязнь туману. Для назви страху перед вошами також існує два терміни: Pediculophobia та Phthiriorphobia, з них перший утворений за допомогою терміноелемента латинського походження – pediculus, i m – *воша*, а другий – за допомогою синонімічного терміноелемента грецького походження – φθειρ, φθειρός ό.

Подекуди для номінації однієї фобії використовуються три, а подекуди і більше термінів. Так для позначення боязні грому відомо три назви: Ceraunophobia або ж Keraunophobia, Tonitrophobia. Перші два терміни походять від гр. κεραυνός ό – *грим* і виникли вони тому що деякі грецькі словотворчі елементи у латинській мові отримали подвійне написання, тобто κ → с/к. Назва Tonitrophobia походить від лат. tonitrus, us m – *грим*. Розглянемо наступні терміни: Snakephobia, Ophiophobia, Ophidiophobia – боязнь змій, перший термін утворено від англ. snake – *змія*, а другий – від гр. ὄφις, εως ό – *змія*, третій – від гр. прикметника οφιώδης – *зміїний, змієподібний*.

Проаналізуємо наступні приклади: Cheimaphobia або Cheimatophobia і синонімічні до них терміни Frigophobia та Psychophobia означають хворобливий страх холоду. Перші дві назви походять від грецького іменника χειμα, ατος τό – *зима*, однак перша назва утворена від форми називного відмінка (χειμα), а друга – від форми родового відмінка (χειματος). Термін Frigophobia очевидно походить від латинського іменника frigus, oris n – *холод*, а назва Psychophobia виникла від грецького іменника з таким же значенням ψυχος, εως τό.

Терміни Felinophobia, Ailurophobia, Elurophobia, Galeophobia, Gatorphobia позначають боязнь котів. Термін Felinophobia утворено від англ. feline – *тварина з родини котів*. Назви Ailurophobia та Elurophobia походять від гр. αἴλουρος ό і ή – *кіт, кішка*, очевидно через спрощення у вимові грецького дифтонга αι на латинському ґрунті і виник другий термін, тобто αι → ае → е. Від грецького іменника γαλέη ή – *дрібний хижак* походить термін Galeophobia. За основу для утворення терміну Gatorphobia очевидно було взято іспанську або ж португальську назву Gato – *кіт*.

Отже, взаємодія грецької та латинської мов сприяла їх активній участі у творенні медичної термінології. Медичні найменування, яких не вистачало в латинській мові, запозичувались з грецької і зазнавали латинізації. Часто автентичні латинські слова дублювалися латинізованими грецькими запозиченнями. І сьогодні одна з найбільш характерних властивостей медичної термінології, що зумовлено її двомовною греко-латинською основою полягає в наявності значної кількості дублетних терміноелементів греко-латинського походження [2, с. 105].

Найбільш продуктивним виявилось утворення назв фобій за допомогою синонімічних терміноелементів грецької мови, досить часто поява нових синонімічних назв пов'язана з розбіжностями у транслітерації грецьких

словотворчих елементів на латинському мовному ґрунті. Сучасний етап розвиток мови медицини також наклав свій відбиток на процес утворення нових назв фобій, зустрічаються назви з терміноелементами англійського та іспанського походження.

Список використаних джерел:

1. Світлична Є. І., Толок І. О. Латинська мова. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 440 с.
2. Білоус В. Й., Білоус А. В., Місяць Н. К. Проблеми упорядкування української офтальмологічної термінології / В. Й. Білоус, А. В. Білоус, Н. К. Місяць // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка № 3, 1999. – С. 104-107.
3. Навчук Г. В., Ткач А. В. Українська медична термінологія на сучасному етапі: проблеми впорядкування / Г. В. Навчук, А. В. Ткач // Буковинський медичний вісник. Том 14, № 4(56), 2010 – С. 163-169.
4. Толковый словарь психиатрических терминов. В. М. Блейхер, И. В. Крук. 1995. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://psychiatry.academic.ru>
5. The phobia list [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://phobialist.com/index.html>
6. МКХ-10: Клас V. Розлади психіки та поведінки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
7. Вейсман А. Д. Греческо-русский словарь (препринт V-го издания 1899 г.) / А. Д. Вейсман. – М.: Греко-латинский кабинет Ю. А. Шичалина, 2006. – 1370 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Вейсман и проф. Д. Н. Корольков. – М.: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1949 – 950 с.

Федченко В.О.

студент,

Полтавський інститут економіки і права

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКИХ СВИДОЦТВ, СЕРТИФІКАТИВ ТА ДОГОВОРІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

У сучасному світі, який відображає тенденцію до глобалізації та зміцнення культурних зв'язків між націями, переклад набуває дедалі більшого значення в усіх його різноманітних формах. Оскільки англійська мова є мовою міжнародного спілкування, в нашому суспільстві є необхідними переклади текстів різних функціональних стилів, які відповідно мають і різне цільове призначення, зокрема й текстів офіційно-ділового стилю. Особливе місце серед них займають стандартні документи – свідоцтва, сертифікати та договори.

Відповідно до визначення, наведеного українським мовознавцем Дудиком П.С., «стиль – це різновид, одна із форм літературної мови, манера мовного вираження у різних сферах, умовах, формах... спілкування» [3, с. 8]. Згідно з Комісаровим В.Н., одним із провідних спеціалістів з теорії перекладу, «функціональні стилі – це сукупності мовних засобів, які переважно вживаються у певних сферах спілкування» [5, с. 71]. За визначенням мовознавця Бельчикова Ю.А., «стиль – це об'єднана певною функціональною спрямованістю система мовних елементів, способів їх відбору, вживання, взаємного поєднання і співвідношення»